

žati ne more. Razno orodje tudi ne more vedno od doma na vrt in zopet domu nositi, kajti učitelj-vrtnar more pri svojem drugem uradnem poslu največkrat le po malo časa na vrtu delati, a ko bi orodje tam pustil ležati, bi kazalo zanikarnega gospodarja. Da bi učitelj-vrtnar, ki z veseljem opravlja svoj posel na vrtu, kdaj se tam v lopi najraje odpočil in se veselil svojega vrtnega pridelka, umevno je samo ob sebi, zato naj se mu privoščijo in nakloni vsaj ta ugodnost za njegov trud.

Točka 4. naj se popolni tako, da se izroči urejen (ali tudi neurejen) šolski vrt tistemu voditelju oziroma stalnemu učitelju — če se more izbirati — ki je res zmožen šolski vrt oskrbovati. V raznih prilikah utegne krajni svet na večrazrednicah izročiti vrt tistemu učitelju, ki je v šoli bolj prizanesljiv, ki je dober orglavec ali pa — če je predsednik gostilničar — tistemu, ki najpogosteje gostilno okiskuje, ne glede na to, je li teh kdo vrtnarstva zmožen ali ne.

Točka 5. ostane naj tudi nespremenjena.

V točki 6. glasi naj se zadnji stavek: „V tem slučaju skrbi šolska občina samo za ograjo in za vrtno orodje (znabititudi za rigolenje)“. Premisliti je, da smo učitelji že itak največ le slabo plačani, pa naj kupujemo še vrtno orodje in je nosimo s sabo kakor črevljar na kmetih kopita! Znabiti se bode

kdo pri tem spotikal na nagradi, ki se ima deliti uzornim šolskim vrtnarjem. Gospoda, ta misel je napačna, kajti lahko utegne uzornih vrtnarjev na vsem Kranjskem več biti, kakor pa jih pride po 36 gld. na 1600 gld. Vsi, kateri bi zastoj upali, morali bi si vrtno orodje jedino zato kupiti, ker so tudi uzorni vrtnarji. Kaj-ne čudna logika! Kako pa je sploh z nagradami, o tem je tožil že marsikdo čč. gg. tovarišev, a tudi jaz se ne izvzamem. Lani in letos trudil sem se vrhu običajnega vsakoletnega opravila na vrtu še z razširjenjem, z ograjenjem, z notranjim urejenjem itd., ker sem skušal sam brez občinskih stroškov šolski vrt zboljšati. In nagrada? — Lani na svojo nagrado se tikajočo prošnjo celo odgovora nisem dobil, a letos — seveda čakam in Bog vedi, če ne tudi zopet — zastoj.

Končno moram še dostaviti, naj se statut popolni tudi tako, da naslednik-vrtnar prednika poporazumljenji odškoduje za razne sadeže na šolskem vrtu. Utegne se pri raznih predstavah zgoditi, da prednik pride v kraj, kjer šolskega vrta niti dobil ne bo, a na prejšnjem mestu bi moral nasledniku „polno skledo“ pustiti.

*P. n. tovariši, pobrigajmo se sedaj, dokler je čas, da nam pozneje ne bode treba sitnim biti. Upam torej, da se še kdo gg. tovarišev oglasi javno o tej stvari.

Nepomuk.

Pouk na jednorazrednicah.

Poročal na zborovanju učiteljskega društva postojnskega okraja v Št. Vidu, 29. kimovca 1892 **Ivo Trošt.**

Dognana resnica je, da so jednorazrednice podlaga vsi naobraženosti naroda na deželi. Kakor danes sploh tožijo, da šole ne kažejo pričakovanih uspehov, morajo tudi voditelji šol po vaseh vzeti na svoje rame nekoliko tega nezasluženege greha.

Torej tudi jednorazrednice ne dosežajo stavljenih smotrov? Nehote moramo pri-

trditi temu vprašanju. Zakaj? Ker imajo baš jednorazrednice največ najtežavnejših, dá, celo nepremagljivih ovir.

Seveda neučitelji spravljajo največji in in prvi vzrok neuspehov na rame učiteljem. Na nje leti vse, zakaj bi jim ne dodali še te — dekoracije.

Če je kje istinit pregovor: kakeršen učitelj, taka šola, torej tu gotovo ni.

Zdaj pa nekoliko pogledimo, zakaj ni, pogledimo vzroke in ovire, ki dan za dnem zastavljajo napredujočemu učitelju korak na poti uspešnega pouka. I on jih pozna, da, predobro, srce mu krvavi, a pomagati si ne more.

1. Nerazdeljeni pouk. Najslabša šolska uredba je celodneven pouk. To Vam je v menjavi predmetov pravo registriranje kakor na orglah. Seveda: trije oddelki, ki morajo istodobno imeti svoje delo, a le jeden se zabava neposredno, to ni igrača. Mine pol ure — registri se zopet premaknejo. Kaj pa, če kak oddenek slučajno zaostane? (Nikdo ni vsegaveden in bodočnost nam je še vedno zakrita.) — Učitelj mora čakati in ž njim oni oddenek, ki bode imel v naslednji pol uri direkten pouk. Da, toda ura ne čaka!

Kaj pa če kakšen oddenek prej dovrši svoj izdelek, kot mine določeni čas? Otroci brez dela so živahni in z disciplino smo pri koncu.

Nekateri gg. kolegi, ki še niso okusili zlasti celodnevne poučevanja, ne morejo umeti, kako se deluje na takih šolah. Tudi g. duhovniki tožijo, da pri toliki mešanici otrok ni mogoč napredek v krščanskem nauku. Kolika je razlika v starosti, vednosti?

Precej lažje je na razdeljenih jednorazrednicah. Učitelj ima pred seboj le dva oddelka. V tem času, ko se bavi direktno z jednim, lahko vsaj nekoliko, da si ne veliko, nadzoruje drugi oddenek. Seveda o pravem nadzorovanju n. pr. lepopisja ali risanja še govoriti ni mogoče. Zato tudi otroci večrazrednic mnogo lepše pišejo in rišejo od onih na jednorazrednicah. Umevno je, da v drugih predmetih ne dosegajo onih.

2. Učitelj mora neprenehoma govoriti. Dve do tri ure napenjati pluća, to ni šala, in le kdor je sam poskusil, ve, kaj se pravi: z govorjenjem se utruditi. Ne samo telo, tudi duh omaga o tolikem naporu.

3. Napačna razdelitev po oddelkih. (Ta vzrok je le na nerazdeljenih

jednorazrednicah). Učni načrt za imenovano kategorijo šol, objavljen vsled odloka vis. c. kr. ministerstva za uk in bogoslužje z dne 10. listopada 1884, št. 20691. — po odredbi c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko z dne 25. kimoveca 1886, št. 2439. ex 1884. določa, da imej nerazdeljena jednorazredniha tri oddelke. Prvi oddenek: prvo šolsko leto, drugi oddenek: drugo in tretje šolsko leto, tretji oddenek: četrto, peto in šesto šolsko leto. Večletna praksa pa je pokazala, da so otroci, ki bi šli — pri teh razmerah — v jednom letu iz I. v II. oddenek, pravcate izjeme. Velika večina jih je šele po dveh letih sposobna za II. oddenek.

V istini ima vsak oddenek dve leti.

4. Premalo časa. Če pomislimo, da ima n. pr. I. oddenek 19 ur pouka v tednu (z vštetim krščanskim naukom, v resnici jih je le 17), in da more učitelj z najboljšo voljo le jedno tretjino tega časa prebiti direktno ž njimi, razvidi lahko vsak, da v petih ali šestih urah ni mogoče delati čudežev. V isti razmeri je direkten pouk seveda tudi v drugem in tretjem oddelku.

Le polovico določenega učnega časa more učitelj uporabiti s posamičnim oddelkom na razdeljeni jednorazrednici.

5. Napačna razdelitev tvarine. Vsakdo bi mislil, da je tvarina tako razdeljena kakor šolska leta, a še nikjer nisem bral tega, niti videl. Pred nekimi leti — to je le primer — so v več učiteljskih shodih obravnavali, obravnavali in potrdili podrobni učni načrt za realije. Prijatelj, ki je imel nalogo izdelati dotični referat za jednorazrednice, me je vprašal, kako jaz mislim o razdelitvi. Svetoval sem mu, naj se skuša kolikor možno ravnati po učnem načrtu, kakešnega je nekaj let prej sestavilo sl. učiteljstvo sožanskega okraja na Primorskem. V onem podrobnem učnem načrtu je namreč tvarina tako razdeljena, da se jo dovrši v dveh, oziroma treh letih, to je: ž njo se kolobari tako, da imajo učenci vsako leto nove slike, novo

gradivo. G. tovariš me je tudi slušal, a slednjič so se stvari tako zasukale, da kolobarenje ni prišlo v razgovor in referat se je sprejel seveda — en bloc.

Rad bi poznal onega, ki obdela n. pr. vso učno stvarino iz prirodopisja v enem letu vestno in temeljito kakor treba. Nikakor je ni mogoče ni v II. ni v III. oddelku. Če pa kolobarim ž njo, zgodi se lahko, da pride kdo in reče, zakaj nisem omlatil vsega.

Torej križ na vse strani!

Morda bi bilo prav, obravnavati jedno leto vso stvarino, a le površno, drugo leto pa bolj temeljito — z eventuelnimi dodatki. Ker pa moramo učiti vse na podlagi beril, bila bi to čudna metoda, posebno glede na izrek: od znanega do neznanega. Kaj bi bilo z neznanimi besedami? Potem pa da sedi učenec n. pr. v III. oddelku tri leta in posluša vedno staro pesem. O kako mu bode dolg čas!

Sploh bi se dalo o pravi razdelitvi tvarine mnogo pisati in še več govoriti. Po nekod na Primorskem imajo stvarino določeno za vsako šolsko leto, da celo za vsak mesec posebe. To bi bilo potrebno pri nas, da bi se pokazali morda boljši uspehi.

Qui bene distinguit, bene docet.

6. Učne knjige. V teh bi bilo treba z ozirom na različne oddelke jednorazrednic temeljite reorganizacije.

Na nerazdeljenih (in razdeljenih menda) jednorazrednicah rabijo v I. oddelku Razinger-Žumer „Abecednik“, v II. oddelku — pomislite skok! — „Drugó Berilo“, v III. oddelku „Tretje berilo“. Druge nedostatke v imenovanih berilih pustim za danes, a vprašam prav ponižno: kaj pa slovnica?

Slovniški oddelek v „Drugem Berilu“, to moremo reči, ni primeren tej stopinji. Pretežek je in preobsežen. „Tretje Berilo“ je pa brez slovnice. Posebna knjiga ni propisana, odkod torej učiti? Ni čuda, če otroci te kategorije znajo slovnice le bore malo. Razdeljene jednorazrednice so v tem nekoliko na boljem. V I. oddelku rabijo

„Abecednik“, v II. „Prvo Berilo“, v III. „Drugó Berilo“ in v IV. „Tretje Berilo“, ki pa je — na srečo ali nesrečo ne vem — zopet brez slovnice. Če ne vpeljejo kake pomočne knjige n. pr. Praprotnikove „Slovenske slovnice za prvence“, morajo se otroci učiti slovnice in spisja — na prste.

7. Prenapolnjene šole. Kakor vemo, šolske oblasti niso posebno naklonjene razširjanju šol. Izgovor seveda ni težaven in tako imamo na Kranjskem nekatere jednorazrednice, ki so vprav „uzorno“ natečene. Disciplina v toliki gnječi ni mogoča nikakšna, in kjer ni discipline, tam ni napredka. Po letu se učitelj topi v takih šolah v prav afrikanški vročini.

8. Neredno obiskovanje šole. Ako pomislimo, da nekateri krajni šolski sveti le tedaj poslušajo vzorno, kadar treba učiteljem metati polena pred noge, da se šolskih zamud kazala odpošiljajo neredno, morda tudi za pol leta skupaj in še tedaj s samimi opravičevalnimi opombami, torej ni čuda, da po nekod ljudje še pravega pojma nimajo o rednem šolskem obiskovanju.

Drugod so zopet slabi potje, prevelika oddaljenost od šole krivi, da otroci neredno pohajajo šolo.

9. Prepogosta menjava učnih močij. Le kdor pozna svoje učence v dno duše, kdor prihaja vedrega lica v šolo, brez morečih skrbij, brez takozvanih britkostij življenja, oni more dobro, more uspešno učiti.

Take so torej razmere na jednorazrednih šolah. Seveda na večrazrednicah je tudi mnogo tu naštetih vzrokov, a tako intenzivni, tako težki niso kakor na vaških šolah. Poleg tu imenovanih ovir je pa tudi še sto in sto drugih manjših, in če pomislimo vse to in se ozremo v raznih počitnic (izvanrednih) polno šolsko leto, torej ni čuda, če se kdo, ki sodi le po vnanjem, razkorači in reče: šole ne uspevajo.

Prav osnovane in prav uravnane šole uspevajo povsod, samo dajte nam jih! Potem pa počakajte zaroda iz njih, in nehale

bodo tožbe o neuspehih v šoli. Vzorne šole imajo tudi vzorne uspehe, iz nič pa ni nič.

Ne učitelji, marveč razmere so krive neuspehov. Kdo bi rajši ne videl svojih učencev lepo uzorno izvežbanih na vse strani, kdo se tudi zato ne trudi z vso močjo? Morda kdo misli, da delujemo kakor najemniki — za borno plačo! O ne! Premajhna je, in ako bi bila še tolika,

veseli uspeh lastnega dela gotovo bolj, kot par grošev. Še z večjim veseljem bi delovali, ko bi bili primernejše plačani, to je res, in če je to morda 10. uzrok neuspehov, krivi so ga zastopniki naše dežele sami.

Za naš trud ne bomo nikoli primerno plačani, če pa hočete odpraviti na šolah neuspehe, odpravite vzroke!

Važna uradna naredba za obrtno nadaljevalne šole.

Nizjeavstrijski c. kr. deželni šolski svet je izdal za obrtni risarski pouk posebno navodilo, katerega zaradi občne veljave tu navajamo:

„Pri risanju smejo se rabiti le aprobirana učila. Zaradi dopolnila učil naj učitelji pravočasno stavijo podrobne predloge. Pri tem se je treba ozirati na zaznamek aprobiranih učil, ki ga je izdalo c. kr. naučno ministerstvo.

Izdelki učencev se ne smejo nikdar rabiti kot vzorci (predloge). Učenci morajo svoje narise (risbe) samo v šoli pod učiteljevim nadzorstvom izvrševati. Od učencev doma samovoljno izrisanih listov učitelj ne sme sprejemati.

Vse risbe morajo biti natančno opisane. Poleg navadnega napisa, imena in obrta učenčevega, mora biti tudi zapisan tečaj (razred) in dan izvršitve. Velikost napisov bodi primerna velikosti risarskega lista. Napisi morajo biti tudi jezikovno pravilni.

Pri geometriškem risanju se je treba ozirati najprej na konstruktivne naloge in še le kot vporabni vzgledi teh nalog rišejo se geometriški ornamenti.

Geometriški ornamenti (pri pouku) se vedno smatrajo kot ploskveni ornamenti, vsled tega ni dovoljeno potezanje senčnih črt. Ravno tako ni dovoljeno, take ornamente črtkati z barvanimi tintami ali pa z barvami ozalšati brez polihromne predloge.

Geometriški ornamenti morajo se tedaj prevleči z enakomerno debelimi črtami. Črtkanje je le s tušem in redkokdaj na mestu. Obarvati se sme le z enostavnimi, mirno vplivajočimi barvami (tuš, sepija, nevtralna tinta), polihromirati pa le po barvnih predlogah. Nikdar se ne sme učencu dovoliti, barve izbirati.

Pri prostoročnem risanju navadno zadostuje, ako učenci konturo lepo s svinčnikom prevlečejo, dovoljeno je pa tudi izrisovanje s tušem; toda zaradi skromnega učnega časa se slednje ne more pogostoma izvrševati. Potezanje konture z barvanimi tintami je brez pomena in se odsvetuje.

Pri risanju po predlogah mora imeti vsak učenec svojo lastno predlogo ter jo mora v pravi daljavi navpično pred se postaviti. Učencu je tudi prepovedati, narise izvršene po polihromnih predlogah ozalšati z drugimi barvami.

Obarvanje risb v lesni teksturi ali jednako ni dovoljeno. Pri umetelnem in maloobrotnem strokovnem risanju je poraba perspektivno risanih predlog neprimerna. Predloge naj se vsikdar primerno učenčevi izurjenosti in obrti izbirajo. V tem oziru se posebno priporočajo strokovne zbirke, ki so se izdale zadnja leta s pomočjo naučnega ministerstva“.

